

Η ΥΦΑΝΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Όπως στη Οδύσσεια (Ραψ. Α, στ. 356) όπου ο Τηλέμαχος λέει στη μητέρα του: « ... Αλλ' εις οίκον ιούσα τα σ' αυτής έργα κόμιζε, ιστόν τ' ηλακάτη ντε.. ... = □ Γύρνα στο σπίτι σου και κοίταξε τις δικές σου δουλειές, τον αργαλειό και τη ρόκα σου ... ».

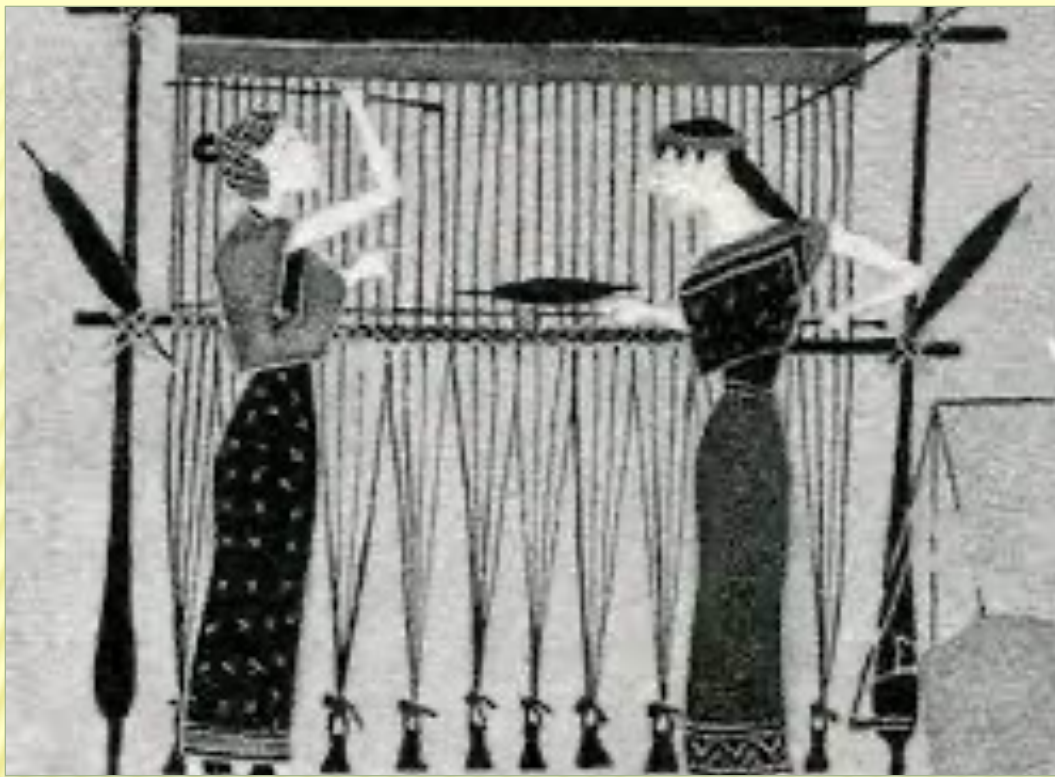
Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑ

Η υφαντική αποτελεί σημαντικό κομμάτι της καθημερινότητας της οικογένειας και για το λόγο αυτό συναντάται στη γλώσσα, στους μύθους, στη λατρεία, αλλά και στις διάφορες μορφές της τέχνης των αρχαίων, πηγές χάρη στις οποίες αντλούμε σήμερα ένα σύνολο σχετικών πληροφοριών για όλα τα επιμέρους στάδια των υφαντικών εργασιών.

Με το ύφασμα ο άνθρωπος καλύπτει βασικές ανάγκες του: προστατεύεται από το κρύο, αλλά και στολίζει το σώμα του και το χώρο όπου κατοικεί.

Όπως στα αρχαία χρόνια ,έτσι και στη νεότερη Ελλάδα στα χρόνια του παππού και της γιαγιάς κατά την προβιομηχανική εποχή η κύρια ενασχόληση των γυναικών στα χωριά μας, ήταν η κατασκευή υφαντών.

Με αυτά κάλυπταν τις καθημερινές ανάγκες της οικογένειάς τους και του νοικοκυριού τους. Οι γυναίκες υφαίνουν γιατί πρέπει να ετοιμάσουν όλα τα απαραίτητα στην οικογένεια: υφάσματα για τις φορεσιές, υφαντά για τις ανάγκες ή για τη διακόσμηση του σπιτιού, όπως σεντόνια, μαξιλάρια, βελόντζες, κιλίμια, κουρτίνες, προσόψια, τραπεζομάντιλα..

Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ (ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ)

Ο [αργαλειός](#) ως οικιακό εργαλείο είναι αρχαιότατο και αναφέρεται από τον Όμηρο ως ιστός. Η Πηνελόπη ύφαινε τη μέρα και ξεύφαινε τη νύχτα για να ξεγελά με τον τρόπο αυτό τους «Οι μνηστήρες» ώστε να την περιμένουν ώσπου να τελειώσει το «διασίδι» της. Η θεά Αθηνά στην αρχαιότητα προστάτευε την υφαντική τέχνη γι' αυτό ονομαζόταν «Εργάνη Αθηνά». Πολλά από τα δημοτικά μας τραγούδια είναι αφιερωμένα στον αργαλειό και την ύφανση.

Ευρύτερα είναι γνωστά 4 βασικά είδη αργαλειού:

α) Ο όρθιος αργαλειός , κατάλληλος για την ύφανση κιλιμιών χραμιών και κάθε είδους χαλιών.

β) Ο καθιστός που αποτελεί και τον βασικότερο τύπο αργαλειού που είναι οριζόντιος.

γ) Του λάκκου, ίδιος με τον καθιστό αλλά πιο απλός και πρόχειρος στην κατασκευή, πάντα τοποθετημένος εκτός σπιτιού.

δ) Ο χαράρισιος, που μοιάζει με τον όρθιο αλλά τοποθετείται υπό γωνία, στον οποίο ύφαιναν λινάτσες (χαράρια).

Ο καθιστός τύπος αργαλειού, ως βασικότερος τύπος, αποτελείται από 4 στύλους και τον σκελετό του έχει σχήμα κύβου. Πάνω στους στύλους περιστρέφονται τα «αντί» (ξύλινοι άξονες στους οποίους τυλίγεται το ύφασμα). Το ένα «αντί» βρίσκεται μπροστά στο στήθος της υφάντρας και το άλλο κάτω στα πόδια της. Στο πρώτο είναι τυλιγμένα τα χοντρά νήματα (το στημόνι) που απλώνονται και τυλίγονται στο δεύτερο «αντί» του ποδιού, αφού πρώτα περάσουν από τα «μυτάρια» (από αρχαία λέξη μύτος) και ακολουθεί η υφάντρα πατώντας τις δύο «πατήθρες» ή «ποδαρικά». Ανάμεσα στις κλωστές η υφάντρα με τη «σαίτα» που κρατούσε στο χέρι περνάει το υφάδι» στην «κρόκη» και ύστερα το πιέζει με το χτένι για να σφίξει.

Έτσι συνδυάζοντας τις κινήσεις των χεριών και των ποδιών της, κατορθώνει να φτάσει στη τελική φάση της ύφανσης. Η δουλειά στον αργαλειό απαιτούσε μεγάλη δύναμη χεριών και συντονισμό κινήσεων μια και η υφάντρα χρησιμοποιούσε παράλληλα χέρια και πόδια. Γι' αυτό θεωρούνταν πολύ κουραστική δουλειά και επίπονη.

Η ΒΑΦΗ ΤΩΝ ΝΗΜΑΤΩΝ

Παλιά, οι γυναίκες έβαφαν τα νήματα και τα υφάσματά τους με φυσικές πρώτες ύλες.

Η υφάντρα ή η κεντήστρα παρασκεύαζε τα χρώματα από τα φύλλα, τη ρίζα, τον καρπό ή τη φλούδα δέντρων και φυτών του τόπου της, σύμφωνα με πατροπαράδοτες συνταγές. Τα χρώματα αυτά συνδυάζονταν αρμονικά μεταξύ τους. Το αγαπημένο χρώμα των υφάντρων ήταν το κόκκινο. Γι' αυτό χρησιμοποιούσαν: το πρινοκούκκι ή κερμέζ, ένα έντομο που είναι παράσιτο πάνω στο πουρνάρι, τη ρίζα από το φυτό ριζάρι και το φυτό κρόκος.

Δεύτερο σε προτιμήσεις έρχεται το μαύρο χρώμα. Μαύρο έβαφαν με: το ξύλο του σκλήθρου, το φλοιό της φτελιάς και τα φύλλα και το φλοιό της βελανιδιάς.

Κίτρινο έβαφαν με: τα φύλλα της μουριάς και τα φύλλα της αμυγδαλιάς.

Το χρώμα του σάπιου μήλου το πετύχαιναν με: τα φύλλα της καρυδιάς, το φλοιό της άγριας μηλιάς και τις φλούδες των ξερών κρεμμυδιών.

Πράσινο έβαφαν με το φυτό λαδανιά και συνδυασμούς διαφόρων φυτών.

Καφέ έβγαζαν με: τις πράσινες φλούδες καρυδιών και το φλοιό του πεύκου.

Γαλάζιο έβαφαν με το λουλάκι (τροπικό ινδικό φυτό).

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΥΦΑΝΤΟΥ

Εργαλεία επεξεργασίας του μαλλιού

- Λανάρια- Ξάσιμο: Υπήρχαν δύο ειδών λανάρια για το ξάσιμο του μαλλιού, τα μικρά και μεγάλα.
- Ρόκα (η αρχαία ηλακάτη): Ένα ραβδί που το ένα άκρο του καταλήγει σε δύο κύκλους σε σχήμα Φ που μέσα τους έμπαιναν και συγκρατούνταν οι τουλούπες (μαλλί) για το γνέσιμο.
- Αδράχτι: Ξύλινη βέργα που έστριβε ο χρήστης για να γίνει κλωστή το μαλλί και στη συνέχεια την τύλιγε.
- Δρούγα: Ίδια βέργα που στην άκρη του κάτω μέρους της συγκροτούσε το σφοντύλι, που βοηθούσε στο στρίψιμο για την παρασκευή του νήματος.
- Σφοντύλι: Στρογγυλό πέτρινο εξάρτημα με τρύπα που τοποθετείται στην δρούγα για να την διευκολύνει στην περιστροφή.
- Στημόνι: Κόκκινο ή λευκό βαμβακερό νήμα που τοποθετείτο κατά μήκος του αργαλειού τεντωμένο. Πάνω του γινόταν η ύφανση. Τα εργαλεία για την τοποθέτηση του στημονιού ήταν η ανέμη, το ανεμίδι, η κλουβίστρα, τα καλαμίδια και οι τυλίχτρες.

ORDINARY GREEK INTERIOR.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Στην Αρχαία Ελλάδα, η υφαντική τέχνη ήταν μια ψυχαγωγική δραστηριότητα για τους θεούς, τις βασίλισσες και την ανώτερη τάξη.
- Η Αθηνά ήταν η θεά της σοφίας, η προστάτιδα των έργων που κατασκεύαζαν οι γυναίκες και της υφαντικής.
- Ήταν και η ίδια ικανή υφάντρα και πολύ περήφανη για την ικανότητά της στον αργαλειό.
- Στην Ιλιάδα, ο Όμηρος αναφέρει ότι η Αθηνά φορούσε ένα φόρεμα που είχε υφάνει η ίδια.
- Τα Ηραία, που διεξάγονταν στο ναό της Ήρας, ήταν μια μορφή Ολυμπιακών Αγώνων για τις «κοπέλες», οι οποίες διαγωνίζονταν στην υφαντική τέχνη. Οι κοπέλες ύφαιναν ένα φόρεμα για τη θεά Ήρα, τη σύζυγο του Δία, κάθε τέσσερα χρόνια, ως δώρο για τη συνέχιση της ειρήνης.
- Βλέπουμε, δηλαδή, την υφαντική και την ύφανση ενός φορέματος να χρησιμοποιούνται μεταφορικά για να υποδηλώσουν την ενότητα, την αρμονία και την ειρήνη.
- Καθώς η Ήρα ήταν η θεά του γάμου και η γυναίκα του Δία, πατέρα θεών και ανθρώπων, ήταν η ιδανική θεότητα για να εκπροσωπεί και να «υφαίνει» την ενότητα και την ειρήνη και να ξεπερνά τις συγκρούσεις και τον πόλεμο.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα δεν ήταν η ίδια στις διάφορες πόλεις και παρουσίαζε διαφορές κατά την εξέλιξη των κοινωνιών μέσα στους αιώνες. Η σύγχρονη αντίληψη για τη θέση της γυναίκας στην αρχαιότητα στηρίχτηκε περισσότερο στο καθεστώς της κλασικής Αθήνας. Η γυναίκα θεωρούνταν, βιολογικά και ψυχολογικά, πλάσμα που δεν είχε την ικανότητα να ελέγξει τον εαυτό της και να αντισταθεί σε εξωτερικά ερεθίσματα. Έπρεπε να είναι σεμνή, όμορφη και υγιής, προκειμένου να συμβιβάζεται με τα πρότυπα μιας πατριαρχικής κοινωνίας, όπως ήταν η αρχαία ελληνική.

Στην Αθήνα, η πρώτη κύρια δυσκολία που αντιμετώπιζε ένα νεογέννητο κορίτσι ήταν να του επιτραπεί να ζήσει. Εξαρτιόνταν άμεσα από την απόφαση του πατέρα η έκθεση του νεογνού σε μια ερημική περιοχή, καθώς η γέννηση ενός θηλυκού μέλους θεωρούνταν ανώφελο και επιπρόσθετο έξοδο για τον οίκο, εφόσον μάλιστα σε ένα κατεξοχήν πατριαρχικό σύστημα κληρονομιάς δεν είχε τη δυνατότητα να διατηρήσει το οικογενειακό όνομα και συνεπώς τα οικογενειακά περιουσιακά στοιχεία.

Βασική αρχή στην αθηναϊκή κοινωνία ήταν το ότι η γυναίκα τελούσε μονίμως υπό ανδρική κηδεμονία. Η νέα κοπέλα μέχρι το γάμο της εξαρτάται άμεσα από τον πατέρα της. Όταν έφθανε στην αποδεκτή κοινωνικά ηλικία γάμου, ο πατέρας της επέλεγε το μέλλοντα σύζυγό της

Η βασική ευθύνη της, όμως, ήταν η διαχείριση του οίκου. Επέβλεπε και κατεύθυνε τους δούλους και φρόντιζε για τη σωστή τακτοποίηση των αγαθών και των πραγμάτων του σπιτιού. Οι αριστοκράτισσες γυναίκες επίσης, στα πλαίσια των οικιακών καθηκόντων τους, ασχολούνταν με την υφαντική και το ράψιμο του ρουχισμού. Επίσης είχαν επιφορτισθεί με την ανατροφή των παιδιών.

Ενώ όμως με όλες αυτές τις ασχολίες οι ευκατάστατες Αθηναίες δεν έβγαιναν από το σπίτι, οι φτωχές αναγκαστικά δούλευαν εκτός σπιτιού.

Ανάμεσα σε άλλα εργαζόντουσαν ως εργάτριες μαλλιού, τροφοί, συλλέκτριες καρπών και σε μεγαλύτερη ηλικία ως πωλήτριες, όπως μας μαρτυρούν σχετικές παραστάσεις αγγείων.

Στο κοινωνικό πεδίο οι Αθηναίες συμμετείχαν στις κυριότερες θρησκευτικές γιορτές της πόλης. Στα *Λήναια* και στα *Ανθεστήρια* προς τιμήν του Διονύσου. Συμμετείχαν επίσης στην μεγάλη πομπή των *Παναθηναίων* που ήταν η επισημότερη γιορτή των αρχαίων Αθηνών προς τιμήν της πολιούχου της πόλεως θεάς Αθηνάς. Ουσιαστική ήταν και η συμμετοχή τους και στα *Θεσμοφόρια* που τελούνταν προς τιμή της θεάς Δήμητρας.

Στην ομηρική εποχή, η ζωή των γυναικών όπως αντιλαμβανόμαστε από τα έργα του Ομήρου, ήταν αρκετά καλή. Οι γυναίκες δεν έμεναν περιορισμένες στο σπίτι και μπορούσαν να κυκλοφορούν ελεύθερες με την συνοδεία δούλων. Αγαπούν την οικογένειά τους, συζητούν ελεύθερα μαζί με τους άνδρες, επικρατεί η μονογαμία, ο γάμος είναι ιερός και αδιάλυτος, η γυναίκα μπορεί να διαλέξει τον άνδρα της, οι συζυγικές σχέσεις βασίζονται σε αμοιβαία αγάπη και εκτίμηση και οι τρόποι συμπεριφοράς των συζύγων παρουσιάζονται απλοί, ευγενικοί και εγκάρδιοι.

Η γυναίκα, αν δεν έβγαινε έξω για αγορές σχετικές με την οικιακή δραστηριότητα, έμενε στο σπίτι. Οι κοινωνικές δραστηριότητες όπου επιτρεπόταν η παρουσία της ήταν γάμοι ή κηδείες και άλλες συναφείς εκδηλώσεις. Πολλά σπίτια διέθεταν τον ειδικό χώρο των γυναικών, τον γυναικωνίτη.

Συνοψίζοντας, η γυναίκα στην ομηρική εποχή παρότι ήταν υποδεέστερη του άντρα, η μέρα της κυλούσε ευχάριστα και η ίδια δεν περνούσε απαρατήρητη!

Ευχαριστώ που
παρακολουθήσατε την
εργασία μου!

**Κωνσταντίνα
Παντρά
B2 Γυμνασίου
Μώλου
2023-2024**